

99. Keskiviikkona 3 päivänä syyskuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely

1) Hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitetut valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuudet (muutos ministeri Heinosen osalta) 3282

Valtioneuvoston kirjelmä VN 3/1997 vp

Ensimmäinen käsittely

2) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta 3283

Hallituksen esitys 84/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 13/1997 vp

Lähetekeskustelu

3) Hallituksen esitys laiksi sähköisen viestinnän ja automaattisen tietojenkäsittelyn käyttämisestä yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 97/1997 vp

4) Hallituksen esitys Pohjoismaiden välillä yhteistyöstä öljyn tai muiden haitallisten aineiden aiheuttaman meren pilaantumisen torjunnassa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ”

Hallituksen esitys 98/1997 vp

5) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioon jätetyn turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa olevan valtion ratkaisemisesta tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta 3284

Hallituksen esitys 99/1997 vp

6) Lakialoite laiksi sähkömarkkinalain 10 §:n muuttamisesta ”

Lakialoite 70/1997 vp (Päivi Räsänen /skl)

7) Lakialoite laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 16 a §:n muuttamisesta ”

Lakialoite 71/1997 vp (Kari Rajamäki /sd ym.)

8) Lakialoite laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 1 §:n muuttamisesta 3290

Lakialoite 72/1997 vp (Tauno Pehkonen /skl)

9) Lakialoite laiksi asumistukilain 7 §:n muuttamisesta 3291

Lakialoite 73/1997 vp (Marjatta Vehkajoki /sd ym.)

10) Lakialoite laeiksi kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 2 §:n sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta .. 3293

Lakialoite 74/1997 vp (Liisa Hyssälä /kesk ym.)

11) Lakialoite laiksi sairausvakuutuslain 33 §:n muuttamisesta 3293

Lakialoite 76/1997 vp (Jukka Vihriälä /kesk ym.)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Bremer, Halonen, Huotari, Ihämäki, Jansson, Kanerva S., Kantalainen, Karjula, Kempainen, Knaapi, Komi, Korhonen R., Koski M., Krohn, Kukkonen J., Lehtosaari, Lindroos, Lämsä, Malm, Markkula-Kivisilta, Pekkarinen, Peltomo, Perho, Pietikäinen M., Rantanen, Rinne, Ryhänen, Siimes, Taina, Tiilikainen, Tuomioja, Vartiainen, Veteläinen, Viljamaa, Virtanen ja Vokkolainen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Bremer.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Markkula-Kivisilta sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ihämäki, S. Kanerva, R. Korhonen, M. Koski, J. Kukkonen, Lehtosaari, Lämsä, Malm, Pekkarinen, M. Pietikäinen, Rantanen, Ryhänen, Tuomioja ja Vartiainen sekä

tämän kuun 5 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Huotari, Jansson, Kantalainen, Karjula, Kempainen, Knaapi, Komi, Lindroos, Peltomo, Rinne, Siimes, Taina, Tiilikainen, Veteläinen, Viljamaa, Virtanen ja Vokkolainen sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Perho.

Eduskuntaryhmän Nuorsuomalaiset ja Risto Kuisma uusi nimi

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että Eduskuntaryhmä Nuorsuomalaiset ja Risto Kuisma on 2 päivänä syyskuuta 1997 päivätyllä kirjeellään ilmoittanut eduskunnan puhemiehelle, että eduskuntaryhmä on mainitusta päivästä lähtien ottanut käyttöönsä ryh-

män aikaisemman nimen Nuorsuomalaisten eduskuntaryhmä.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytävät vapautusta ed. Ryhänen talousvaliokunnan jäsenyydestä ja ed. Vehviläinen ympäristövaliokunnan jäsenyydestä.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että talousvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan täydennysvaalit toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Kansaneläkelaitoksen valtuutetut

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että kansaneläkelaitoksen valtuuteksi valitun ed. Takkulan tilalle valitaan uusi valtuutettujen varamies. Ilmoitetaan, että täydennysvaali toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitetut valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuudet (muutos ministeri Heinosen osalta)

Ainoa käsittely
Valtioneuvoston kirjelmä VN 3/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on 26 päivänä kesäkuuta 1997 päivätyt valtioneuvoston kirjelmä ja siihen liittyvä ilmoitus muutoksista opetusministeri Heinosen selvityksiin sidonnaisuuksistaan. Nämä selvitykset on esitelty eduskunnalle aiem-

min. Valtioapäiväjärjestyksen 38 b §:n mukaan eduskunta ei tee päätöstä kirjelmän johdosta.

Keskustelua ei synny.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 84/1997 vp
Valtiovainvaliokunnan mietintö 13/1997 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Käsittelyn pohjana on valtiovainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

E d. U o t i l a : Arvoisa puhemies! Nyt ensimmäisessä käsittelyssä oleva ehdotus on osa veroharmonisointia EU-olosuhteissa. Se toki aiheuttaa valtion verotuloissa arviolta 40 miljoonan vajeen, mutta se on hyvin merkityksellinen muuttaman asian osalta.

Yksi on kalastus. Kalastusalukset tullaan vapauttamaan niiden käyttämän polttoaineen verosta, niin kuin EU:n asianmukainen direktiivi edellyttää. Totta kai sillä on kalastajien kannalta merkitystä heidän elinkeinonsa kannattavuuden suhteen.

Ei tässä ehdotuksessa eikä keväällä vielä valiokuntakäsittelyssäkään ollut tiedossa asetusta. Asetusta on saamani tiedon mukaan esitykseen liittyen kesän aikana valmisteltu. Asetusluonnoksesta poimin toisen myönteisen seikan. Se koskee pelastusjärjestöjä, meripelastusseuroja, joiden arvokas vapaaehtoistyö ja käyttämä polttoaine myös tulee tämän verovapauden piiriin.

Ehdotuksen perusteluissa on mainittu meripelastusseurat, mutta tämä ei koske pelkästään meripelastusseuroja, vaan meripelastusseuroihin luetaan mukaan myös järviolueella toimivat pelastusseurat, järvipelastusseurat. Uskon, että tällä on hyvin myönteinen vaikutus heidän toimintaedellytyksiinsä.

Eräs arvokas toiminta, jota myös tämä asetuksen mukaan tulee koskemaan, on Pidä saaristo siistinä -järjestö, joka tekee arvokasta työtä saariston ympäristöasioiden ympärillä. Kun Pidä saaristo siistinä -seura on aivan oikeutetusti usein rahaa pyytämässä, toivottavasti tämä tältä

osaltaan myöskin heidän taloudellista tilannettaan helpottaa.

Tämä on verotuksen harmonisointia, mutta asettaa tässä mielessä muun muassa kalastajat asemaan, missä muiden EU-maiden kalastajat ovat olleet tähän asti polttoaineverotuksen suhteen. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että sisävesillä olevien kalastajien on nopeasti rekisteröidyttävä, ja tämä rekisteröinti pitää nopeasti hoitaa järjestykseen, koska se on edellytys verovapauden heille myöntämiselle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi sähköisen viestinnän ja automaattisen tietojenkäsittelyn käyttämisestä yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 97/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys Pohjoismaiden välillä yhteistyöstä öljyn tai muiden haitallisten aineiden aiheuttaman meren pilaantumisen torjunnassa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 98/1997 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

E d. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Kysymys on siis Pohjoismaiden välillä öljyn ja muiden haitallisten aineiden aiheuttamasta meren pilaantumisesta tehdystä sopimuksesta ja sen ratifiomisesta. Haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että kysymyksessä on todella tärkeä asia. Tämä sopimus on saatu aikaan maaliskuussa 1993, siis tästä on pyöreästi neljä ja puoli vuotta, ja asialla sinänsä on kiire. Mehän tiedämme, että Itämeren alueella on kemikaali- ja öljypäästöjä noin tuhat todettua tapausta vuositasolla. Kaiken kaikkiaan Itämeren tila huomioiden ei pitäisi

olla lainkaan päästöjä, vaan ne pitäisi pystyä hallitsemaan.

Tässä kohdin haluaisin myös kiinnittää huomiota siihen, että öljy- ja kemikaalitankkereiden kulkuun ja niiden säiliöiden pesuveden kohtaloon ei ole tarvittavissa määrin pystytty kiinnittämään huomiota. Tämä hallituksen esitys ei paneudu tähän kysymykseen, mutta toivon, että myös tämä seurantakysymys tulisi aktiivisesti ympäristöministeriön toimesta selvitettyksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioon jätetyn turvapaikkahakemuksen käsitte-lystä vastuussa olevan valtion ratkaisemisesta tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys 99/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

6) Lakialoite laiksi sähkömarkkinalain 10 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 70/1997 vp (Päivi Räsänen /skl)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Räsänen: Arvoisa puhemies! Tämän lakialoitteen lähtökohtana ja tavoitteena on edelleen edistää sähkömarkkinoiden todellista vapautumista ja myös luoda mahdollisuuksia yksityiselle kuluttajalle ja pienelle yritykselle valinnanvapauteen esimerkiksi ekologisesti kestäväällä tavalla tuotetusta sähköstä.

Sähkömarkkinoiden vapautuminenhan on ollut monelta osin ongelmallista. Nykyisen sähkömarkkinalain 10 §:n määräämä kohtuullinen korvaus sähkönsiirrosta on käsitteenä osoittautunut ongelmalliseksi. Siirtohinnot ovat jääneet paikallisille verkkoyhtiöille välineiksi, joilla on voitu estää ulkopuolisten sähköntuottajien tulo markkinoille. Kaikkein teoreettisimmaksi tämä

vapautuminen markkinoilla on jäänytkin yksityisten kuluttajien kohdalla ja myös pk-sektorilla.

Siirtohintojen kontrolli toimisi, mikäli asiaa valvovalla Sähkömarkkinakeskuksella olisi joi-takin perusteita tämän kohtuullisen korvauksen valvomiseen, ja mielestäni asia ratkeaisi antamalla se ministeriölle, joka voisi määrittää kyseisen kohtuullisen korvauksen ylärajat. Nykyisellään-hän näihin kohtuuttomuuksiin puututaan vain valitusten kautta, ja viime kädessä asia on korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavissa.

Lyhyesti sanottuna lakialoitteen etu olisi se, että kilpailu todellistuisi ja yksittäisten kuluttajien valinnan mahdollisuudet kasvaisivat. Esimerkiksi kuluttajilla, jotka haluaisivat ostaa vaikkapa tuulivoimalla tuotettua energiaa, olisi siihen silloin todellinen mahdollisuus.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

7) Lakialoite laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 16 a §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 71/1997 vp (Kari Rajamäki /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystalvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! Vuonna 1989 palomiesten eläkeikää nostettiin 55 vuodesta 65 vuoteen ja käyttöön otettiin yksilöllinen varhaiseläkejärjestelmä ja poistettiin erityiset alemmat eläkeiät. Silloisessa ratkaisussa myytiin vähemmistön alemmat ammattikohtaiset eläkeiät ja ostettiin enemmistölle varhaiseläkejärjestelmä. Lainmuutosten aikaan kuntien palveluksessa olleet ja valinta-ajan kuluessa näihin tehtäviin tulleet saivat oikeuden säilyttää ammatti-kohtaiset vanhat eläkeikänsä valitsemalla vanhan järjestelmän. Tällöin ei kuuluta varhaiseläkejärjestelmän piiriin. Valinta-aikaa annettiin silloin 10 vuotta kesäkuun loppuun 1999 saakka.

Vilkkään keskustelun myötä täällä eduskunnassa sitä kuitenkin lyhennettiin 1.1.1995 lainmuutoksella kahdella ja puolella vuodella eli vuoden 1996 loppuun asti ja muutenkin romutet-

tiin valintaoikeuksia. Tältä osin viitataan eduskunnan pöytäkirjaan, johon edustajien kannattaa tämän aloitteen yhteydessä tutustua. 1. kesäkuuta ja 7. kesäkuuta 1994 täällä käytiin vilkasta keskustelua, toki silloin myös terveydenhuoltoalan ja koulutusalan työntekijöitä eli naisvaltaisia aloja koskevasta kysymyksestä, mutta myös erityisesti palomiehiin kohdistuvasta eläkeiän nostosta. Täällä on paljon niitä edustajia, jotka silloin olivat tätä ratkaisua kritisoimassa.

Vuoden 1989 jälkeisenä viiden vuoden aikana on eläkkeelle jäänyt keskimäärin 50 palomiestä vuodessa koko maassa. Näistä peräti noin 40 prosenttia jäi työkyvyttömyys- ja muulle ennenaikaiselle eläkkeelle, vain runsaat puolet jaksoi 55 vuoden vanhuuseläkeikänsä asti. Asiasta on tehty myös hyvin paljon tutkimuksia. Työterveyslaitoksen tuore palomiesten kuntotutkimus toisaalta yhtäpitävästi osoittaa, että selvästi yli puolet yli 53-vuotiaista palomiehistä ei yllä ammatin minimikuntovaatimuksiin. Samoin Sisäasiainministeriö tiedottaa -julkaisu toteaa 28. tammikuuta 1997 myös tähän ongelmaan liittyen sen, että useissa palo- ja pelastuslaitoksissa, erityisesti pienemmissä, operatiivisen henkilöstön keski-ikä ylittää jo nyt 40 vuotta. Muistan, että kun tätä asiaa täällä vastustin, niin eräs keskustan edustaja totesi, että eihän eläkeikärajan nostaminen ole mikään ongelma sikäli, että kun ikääntyneitä palomiehiä on paloasemalla, kootaan erilaisia ryhmiä, nuoria ja vanhoja sekaisin, niin kyllähän se porukka sitten toimii. Toimiihan se niin, että nuoremmat auttavat vanhempia savusukelluslaitteissa, tikapuilla ynnä muuten.

Yleensäkin tässä riskeerataan myös turvallisuutta niin palo- ja pelastustoimissa kuin myös tarpeettomasti vaarannetaan pelastustehtäviin osallistuvien turvallisuus itsessään. Tutkimukset osoittavat kiistatta, että keskimäärin puolet 54-vuotiaista tutkituista ei saavuttanut testien minimivaatimuksia, ja sitten vielä iletään vaatia eläkeikärajaa nostettavaksi 65 vuoteen.

Yhteenvetona voisi todeta, että 65 vuoden eläkeikä on palomiehelle mahdoton. Sitä ei pitäisi olla mahdoton ymmärtää myöskään lainsäätäjän. Myöskään hallituksen ja eduskunnan piirissä ei tällaista tilannetta voida jättää. Tämä on mahdottomuus, joka ei herätä myöskään luottamusta lainsäädäntöön ja sen realismuuteen.

Tältä osin voi viitata pieniin erityisryhmiin. Pidän palo- ja pelastusmiehiäkin suhteellisen pieninä ryhmänä. Tämä ei ole kunnalliseen eläkepottiin liittyvä ongelma. Toisaalta meillä on lentäjillä, mekaanikoilla ja muilla, mainitakseni

vain nämä, tänäkin päivänä hyvin alhaiset eläkeikärajat.

Toisaalta tähän tietysti liittyy asia, jota en aio pidempään pohtia, yleensä meidän eläkejärjestelmämme kehittymättömyys siinä mielessä, että vaihtoehtoina alkavat olla vain kahdeksan tuntia tai nolla tuntia. Osa-aikaeläke- ja osatyömallit puuttuvat meiltä, sellaiset, joilla olisi työntekijälle taloudellisesti järkevä vaikutus, että hän voisi valita pehmeämmän eläköitymistavan. Sellaisia on myös kehitettävä.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, laki-aloitteessa, joka nyt lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, on esitetty, että palomiehistöön ja alipäällystään kuuluvan sekä sammutustyöhön osallistuvan palomestarin ja apulaispalomestarin eläkeiät palautettaisiin ennalleen eli sellaisiksi kuin ne olivat ennen lakimuutoksia vuonna 1989. Aikoinaan valintailmoituksen tehnyt voisi peruuttaa ilmoituksensa. Ehdosta määrätisiin tarkemmin kuntien eläkesäännössä. Lakialoitteella palautettaisiin siis palomiesten eläkeikä ja vain heidän eläkeikänsä entiselleen. Palomiesten osalta kyseessä on juuri kiistaton tutkimustietoonkin perustuva ratkaisu, joka koskee siis noin 3 000 palohenkilöstöön kuuluvaa, jotka ovat päätoimisia ja joiden eläkeikä määräytyy tämän toimen mukaan.

Kun otetaan huomioon, toistan vielä, että 55 vuoden eläkeikä on yltenyt keskimäärin 30 palomiestä vuosittain ja kun tutkimustulosten mukaan näistäkin aniharva ylittäisi 65 vuoden eläkeikänsä, on eläkeiän palauttamisessa takaisin 55 vuoteen tosiasiaa kysymys muutamien palomiehen muutamasta vuodesta. Siinä se mittasuhte, mutta inhimillisyyss- ja turvallisuusnäkökulmien pohjalta kyseessä on toki isompi asia.

Herra puhemies! Ehdotan, että lakialoite lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan ja että siellä todella pyrittäisiin työntekijöiden ja totta kai työnantajapuolen kanssa selvittämään mahdollisuus, että tiukasti palomiehissä pysyttäytyen tämä epäkohta korjattaisiin ja eläkeikä palautettaisiin ennalleen tutkimustulostenkin perusteella.

Ed. Bremer merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Olen tänä kesänä ollut vieraana Kemmin palokunnassa ja tavannut palomiehiä myös muualla Lapissa. Viesti on yksiselitteinen: eduskunnan tekemä

päätös eläkeiän korottamisesta on virhe ja myös mahdollisuus. Yli 55-vuotias ei käytännössä voi olla suorittamassa todellista palosammutustehtävää. Jos näin jatketaan, niin edessä on kaksi isoa ongelmaa: ensinnäkin se, että palomies ei selviä tehtävistä, ja toisaalta palokunta ei selviä kohta tehtävistään, koska esimerkiksi savusukellukseen tai myrkkypäästötilanteisiin soveltuvaa henkilöstöä ei sitten enää ole riittävästi palokunnissa. Me olemme tulossa kummalliseen tilanteeseen.

Ihan selvä virhe on eduskunnassa tehty. Minusta eduskunnalla pitää olla myös kyky korjata selviä virheitä. (Ed. Johannes Koskinen: Kunnallinen eläkelaitos sen virheen teki!) — No, joku on tehnyt virheen. — Eduskunta korjatkoon kuitenkin tämän virheen. Nyt on lakialoite, joka on hyvä. Pankaa nopeasti toimeksi siellä valiokunnassa, ja päätökset vain pöytäan.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Rajamäen aloite on perusteltu. Tästä asiastahan on eduskunnassa keskusteltu moneen kertaan. Yleinen näkemys on ollut se, että uusi järjestelmä palomiehillä pitää liian vanhoja miehiä töissä. Meillä on viime vuosien aikana tapahtunut useita sellaisia tapahtumia, joissa on tutkiskeltu myös tätä asiaa, viimeksi muun muassa Lahden tapaus, joka johti traagisesti nuoren tytön kuolemaan. En tarkasti muista sitä, tuliko siinä esille se, että toimintavajausta olisi ollut palomiesten liian korkean iän vuoksi, mutta samassa yhteydessä haastateltiin myös palomiehiä, jotka totesivat, että 60-vuotias mies, joka joutuu toimimaan lähes akrobaattin tehtävissä monta kertaa vaarallisissa tilanteissa, ei ole sovelias tähän tehtävään. Iäkäs henkilö nuoremman kaverina aiheuttaa myös sen, että yhteistyökään ei ole tehokasta.

Kyllä ihan yhteiskuntaturvallisuuden vuoksi tähän suuntaan pitäisi mennä, koska siinä on kansalaisten turvallisuudesta kysymys. Kun palomiehet menevät auttamaan, niin jos he eivät pysty täystehollisesti toimimaan, silloin käy kuten Lahdessakin kävi. En tarkoita, että siellä oli tästä kysymys, mutta hyvä esimerkki kuitenkin. Kun tämän tyyppisiä esityksiä ja näkemyksiä on palomiesten taholta esitetty, niin ne pitää ottaa hyvin tarkasti eduskunnassa ja katsoa, miten asia on yhteiskunnan kannalta.

Ed. Lindqvist: Arvoisa puhemies! Käsitelyssä oleva lakialoite on erittäin perusteltu. Palomiesten ikä on liian korkea tällä hetkellä. Jos

eduskunta on tehnyt kyseisen virheen, meidän on syytä se myöntää ja korjata. Kaikki me tiedämme, että palomiehiltä vaaditaan erittäin suurta ja hyvää fyysistä kuntoa. Se poikkeaa melkein voi sanoa kaikista muista ammattiryhmistä.

Lahden tapauksessa kyse ei ollut palomiesten iästä. Se oli monien ikävien yhteensattumien summa, mutta siitäkin on hyvin paljon oppimista myös varusteiden osalta, niin että palomiesten fyysinen kunto, varusteet ja myös rakennusten kunto vastaavat sitä lain edellyttämää muotoa. Siellä nämä kaikki olivat pois kohdaltaan.

Myös alipäällystöön kuuluvien eläkeiän alentamista voitaneen pitää perusteltuna, koska he joutuvat menemään samoihin paikkoihin. Niitäkin osin on syytä eduskunnan käsitellä tämä valiokunnassa varsin huolellisesti, kuulla asian tuntijat ja tehdä johtopäätökset.

Ed. R. Ojala: Arvoisa puhemies! Meillä on tietysti monenlaisia ammatteja, jotka ovat vähän samassa suhteessa verrattavissa toisiinsa, mutta kyllä palomiesten kohdalla varmasti on kaikkein vaikein tilanne. Oikeastaan pyysin puheenvuoron vain sen takia, että kiinnittäisin huomiota siihen, että valiokunnassa asiaa käsiteltäessä ei puhuttaisi pelkästään palomiehistä pienenä ryhmänä, vaan nimenomaan kansalaisista, joita palomiehet pelastavat. Kun palomiesten ikä lähenlee 60 vuotta ja menee sen yli, niin kenenkään fyysinen kunto ei kestä happilaitteita ja paareja selässä ja siltä osin kansalaisten turvallisuus on kyllä vaarassa, jos palomiehet eivät siihen pysty. Pienistä palokunnista ei myöskään löydy muita tehtäviä, joihin heitä voitaisiin sijoittaa. Niin kuin on todettu, he lähtevät muutenkin eläkkeelle sairauden johdosta, joten tämä ei ole mikään kustannuskysymys.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Aloitteeseen sisältyy montakin myönteistä näkökohtaa, jos tämä toteutuisi niin kuin ed. Rajamäki on esittänyt. Ensinnäkin isompi filosofia, mikä tässä on aikaisemminkin hakannut vastaan, on se, että pyrimme yhdenmukaistamaan eläkeikiä. Ei oteta huomioon sitä, että on erilaisia ammatteja, raskaampia, enemmän kuluttavia ja sitten helpompia, joissa ei niin pahasti rasitu ja jotka eivät vaadi niin suurta fyysistä panosta. Palomiesten ammatti on hyvin raskas ja vaativissa olosuhteissa tapahtuva.

Toiseksi tähän liittyy vielä työvoimapolitiittinen näkökulma. Meillä on nuoria ja ketteriä ihmisiä työttöminä, jotka varmasti olisivat hyviä

kiikkumaan portaissa ja kaikennäköisissä häkeissä ja sammuttamaan. Tällä hetkellä he joutuvat olemaan työttöminä ja mahdollisesti syrjäytyvät ja voivat jopa vahingossa langeta kaljakoukkuunkin. Tämä on ongelma, ja siinä mielessä näkisin, että toteutettaisiin ajatus, että eläkeikä palautettaisiin entiseen malliinsa, joka on minusta alunperin ollut aivan hyvä. Silloin nuoretkin ihmiset pääsisivät työn piiriin.

Sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre: Arvoisa puhemies! Herää kysymys siitä, mitkä sitten ovat sellaisia ammatteja, joissa eduskunnan käsityksen mukaan voitaisiin jaksaa 65 ikävuoteen asti työelämässä. Tilannehan on sellainen tällä hetkellä Suomessa, että 64-vuotiaista 10 prosenttia on enää työelämässä, ja tämä koskee erityisesti miehiä.

Silloin, kun yksilölliset eläkeiät poistettiin, ajattelutapa oli se, että meillä on yleinen eläkeikä. Kun tullaan työkyvyttömäksi ammattiin, silloin saadaan työkyvyttömyyseläke. Tällä järjestelyllä on haluttu turvata se, että on mahdollisuus tehdä työtä niin kauan kuin jaksaa, ja sitten on erilaisia järjestelyjä, joissa voidaan tehdä toisenlaistakin työtä kuin fyysisesti kaikkein raskainta.

Tällainen keskustelu avaa kysymyksen siitä, kenelle kaikille pitäisi palauttaa yksilöllinen eläkeikä. Miten niin lääkärit, sairaanhoitajat, linja-autonkuljettajat jaksavat pitempään kuin palomiehet? Mutta järjestelmä on tarkoitettu sellaiseksi, että silloin kun ollaan työkyvyttömiä, saadaan työkyvyttömyyseläke, jos ei löydy sellaista työtä, johon pystytään.

Täytyy vielä todeta se, että työkyvyttömyyseläkehakemuksista yli 80 prosenttia menee edelleenkin tällä hetkellä ensimmäisen hakemuksen jälkeen normaalisti läpi.

Ed. Hysälä: Arvoisa puhemies! Tässähän on taustalla, kuten ministeri Mönkärekin totesi, yleinen eläkepolitiikkamme, joka pyrkii nostamaan eläkeikä, koska meillä jo nyt on julkisella puolella ehkä EU-maiden alhaisimmat eläkeiät.

Palomiesten kohdalla kuitenkin on erittäin kimmuranti tilanne. Tutkimus, johon ed. Rajamäki jo viittasi, osoitti selvästi, että savusukellustehtäviä eivät pysty yli 55-vuotiaat turvallisesti hoitamaan. Ne ovat paritehtäviä eli savusukelletaan pareittain. Pienissä palokunnissa ei pystytä korvaavia tehtäviä järjestämään, vaan kaikkien on tehtävä kaikkia töitä.

Miten kuntien sisällä pystyttäisiin palomiehiä siirtämään toisiin tehtäviin, on myös aika vai-

keaa, koska heillä on hyvin voimakas ammatti-identiteetti. Palomies esimerkiksi puistotyöntekijänä ei varmasti ole psykologisesti paras ratkaisu. Mutta se että 55-vuotiaat miehet, jotka ovat aivan terveitä mutta eivät vain kykene siihen tehtävään, jota ovat suorittaneet, päästettäisiin eläkkeelle, on tietysti yleisen eläkepoliittisen linjauksemme vastainen ratkaisu.

Nythän kuntien eläkevakuutuksessa istuu lisäeläketöryhmä, jonka toimeksianto päättyy kuluvan vuoden lopussa. Tämä on varmasti työryhmässä yksi keskeisimpiä asioita, voitaisiinko näitä jatkossa hoitaa lisäeläkkeillä, miten lisäeläkkeet rahoitettaisiin jne. Nämä ovat varmasti sellaisia kysymyksiä, joita myös eduskunnan on syytä käsitellä.

Ed. Räsänen: Arvoisa puhemies! Toivottiin, että eduskunta korjaisi tekemänsä virheen ja valiokunta veisi asian eteenpäin. Mutta kuten tiedämme, valiokuntatyöskentelyn kautta aloite valitettavasti ei ilman ministeriön myötämielisyyttä varmasti etene. Toivoisinkin, että ministeriössä tartuttaisiin vakavasti tähän haasteeseen ja epäkohtaan, kun asiasta tullut palaute joka tapauksessa on ollut niin laajaa, kuten näemme, eri eduskuntaryhmistä käsin ja myös asiantuntijoiden taholta.

Ensimmäinen vaatimus mielestäni olisikin se, että sosiaali- ja terveysministeriö tekisi asiasta kunnan selvityksen. Lähtökohta voisi hyvin olla se, minkä ministeri Mönkäre toi esiin, kun hän kehotti miettimään, mitkä ovat niitä ammatteja, joissa pärjätään 65-vuotiaaksi asti, ja missä taas eläkeiän tulisi olla alhaisempi.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Asiahan kuuluu sisäasiainministeriölle, koska kunnallinen eläkevakuutus on sisäasiainministeriön tehtäviä ja rahoittajina ovat kunnat, joten ne ovat maksaja, joka asian hoitaa. Totta kai eduskunnalla on mahdollisuus tähän asiaan puuttua, mutta tietysti parempi ratkaisu olisi se, että sisäministeriöstä, jolle tämä asia todellakin kuuluu, tulisi tämä ehdotus tai niin, että kunnallinen eläkevakuutus tässä olisi aktiivinen ja siinä oleva luottamushenkilöstö, koska viime kädessä se vaatii juuri kunnallisen eläkevakuutuksen omat päätökset.

Mutta joka tapauksessa tämä on mielestäni vakava asia. On tullut esiin se näkökohta, joka harkintaa asiassa puoltaa, eli se, että täytyisi pelastaa ihmisiä. On kyseessä autokolari, tulipalo tai hukkumisonnettomuus, se vaatii sinänsä jo

kuoleman tai ainakin sen vaaran kohtaamisen. Se tarvitsee sinänsä jo ihan erityisiä ominaisuuksia. Tietysti ikä tuo siihen omat ongelmansa, jolloin käytännössä vaarallisimpien asioiden hoitaminen jää nuoremmalle porukalle. Se on taas heidän näkökulmastaan tietysti väärin, että samat joutuvat aina tekemään kaikista pahimman homman, koska ei enää iästä johtuvista syistä tähän ole mahdollisuuksia.

Valiokunnassa koetetaan nyt asiaa yhteistyössä ministeriön kanssa selvittää ja kuulla asian-tuntijoita heti, kun valiokunnalle siihen budjettilakien lisäksi tulee aikaa.

Ed. Uotila: Arvoisa puhemies! Se, että palomiehen tehtäväkuva on todella erikoinen ja monella tavalla vaativa, on yksi totuus tästä asiasta. Toinen on se, joka lakialoitteen perusteluissakin on mainittu, että jo tällä hetkellä palomiesten keskimääräinen keski-ikä on nousussa ja on jo yli 40 vuotta. Sen lisäksi paloasemilla, palolaitoksilla miehitykset on vedetty taloudellisista syistä hyvin tiukalle, ja tämä ei käytännössä anna sitä mahdollisuutta, mihin ministeri Mönkärekin viittasi, että voitaisiin tehtäviä jakaa, että raskaimmat ja vaativimmat tehtävät jäisivät nuoremmille ja vahvemmille, fyysisesti paremmassa kunnossa oleville palomiehille ja vanhemmat palomiehet tekisivät tässä mielessä helpompia tehtäviä. Tämä ei ole mahdollista, vaan käytännön todellinen elämä on se, että miehitykset ovat niin tiukkoja, että kaikkien pitää käytännössä pystyä tekemään kaikkea. Silloin kaikista vaativimpiinkin, vaarallisimpiin ja raskaimpiin tehtäviin myös jo ikääntyneitä palomiehiä joutuu. Tämä on yksi keskeinen osa tätä ongelmaa.

Toivon todella yhtenä allekirjoittajana, että aloite myös vakavasti otetaan käsittelyyn, vaikka vähän pessimismiäni lisää ministerin yleisestä eläkepolitiikasta lähtevä puheenvuoro.

Ed. Vehkaja: Arvoisa herra puhemies! Tällaiset lakialoitteet lähtevät siitä kokemuksesta, että työkyvyttömyyseläkkeen puoli ei kuitenkaan toimi niin hyvin kuin ehkä ministeri Mönkäre tahtoi täällä tarkoittaa.

Olisikin mielestäni saatava parempaa näyttöä siitä, että yksilöllinen varhaiseläke- ja samoin työkyvyttömyyseläkejärjestelmä toimivat niin kuin oli tarkoitettu. Näinhän yhtenäistä korkeampaa eläkeikää aikoinaan myös perusteltiin. Mutta nyt, kun kokemusta on vain lyhyeltä ajalta olemassa korkeamman eläkeiän kohdalta, niin

meiltä tosiaankin puuttuu riittävä näyttö siitä, että sen pariksi tarkoitettu toimiva varhaiseläkejärjestelmä myös toimisi.

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! Puheenvuorossani korostin sitä, että eläkejärjestelmää on syytä kehittää niin, että työntekijällä todella on taloudellisia mahdollisuuksia harkita osa-aikatyötä ja osa-aika-eläkejärjestelmiä jyrkän 8/0 tuntia-järjestelmän sijasta. Myös on hyvä, että kuntatyönantajan tiedän myös pohtineen lisäeläkejärjestelmiä, joita voitaisiin käyttää palomiesten osalta. Minusta tässä joka tapauksessa on kyseessä asia, johon eduskunta aikaisemmin on kantaa ottanut niukalla äänestyksellä 87—79 kesäkuussa 94, ja sosialidemokraattien kritiikki silloista ministeri Pekkarisen esitystä kohtaan ei ole mitätöitynyt tässä salissa senkään jälkeen. Se kritiikki pitää edelleen paikkansa, ja sen takia pienen, taloudellisesti toki vähämerkityksisen mutta inhimillisesti ja asiallisesti suuren epäkohdan korjaamiseen on eduskunnan kyettävä ja toivon mukaan mieluummin niin, että hallitus itse neuvottelee ja valmistelee ja antaa tästä nopeasti esityksen myös valiokunnalle.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Olisin osin reagoinut ministeri Mönkäreen puheenvuoroon. Hänhän totesi, että yleinen eläkeikä on Suomessa 65 vuotta, ja hän totesi, että työkyvyttömyyseläkejärjestelmä on se tapa, jossa yksilö voi siirtyä jo varhaisemminkin eläkkeelle. Faktahan on se, että tällä hetkellä keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä on Suomessa 58 vuotta. Todellisuudessa tilanne on todella se, että yleinen eläkeikä, joka on 65 vuotta, koskee vain hyvin harvoja työntekijöitä. Kuitenkin työkyvyttömyyseläkejärjestelmä on reagoimassa yksilökohtaiseen työkyvyttömyyteen. Ed. Rajamäen aloite käsitykseni mukaan kuitenkin lähtee liikkeelle siitä, että nyt ei ole kysymys yksilöllisestä työkyvyttömyydestä vaan koko ammattialasta on kysymys. Tällä ammattialalla on lähtökohtana se, että nimenomaan yleispiirteinä ikääntyminen on se osatekijä, joka aiheuttaa työkyvyttömyyden, tai työ ei sovellu iäkkäille ihmisille. Tämä johtaa siihen kysymykseen, eikö meidän pitäisi itse asiassa tarkastella koko työkyvyttömyyseläkejärjestelmää siitä näkökulmasta, että mahdollisimman tiettyjen ammattialojen osalta alhaisemman eläkeiän.

Ministeri Mönkäre kysyi, onko ammattialoja, joilla mahdollisesti eläkeikä voisi olla korkeampikin, ja voimme vastata hänelle, että on.

Muun muassa akateemiset alat ovat tämän kaltaisia. Henkistä työtä tekevien ihmisten alat ovat tyyppillisesti sellaisia, joissa yleinen eläkeikä saattaa olla jopa liian alhainen. Ehkä olisi taroituksenmukaista, että me pohtisimme lauevammin koko eläkejärjestelmää ja yleisen eläkeiän periaatteita.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ministeri Mönkäre toi omalta osaltaan jonkinlaisen valonpilkahduksen asiaan työkyvyttömyyseläkkeen muodossa ja antoi sen kuvan, että sen melkein saa tapauksessa kuin tapauksessa. Olen kovin hämmäntynyt sikäli, että tämän salin keskusteluista päätellen ja yleensäkin tästä asiasta olevien tietojen pohjalta on erittäin vaikea saada työkyvyttömyyseläkettä. Vaikkei olisi ihmisellä päätä ollenkaan, niin katsotaan, ettei se ole välttämätöntä, kyllä hän johonkin hommaan kuitenkin pystyy, vaikka pää on mennytkin.

Mutta jos mennään palomiesten puolelle, niin siinä vaiheessa, kun palomies terveydellisistä syistä tulee siihen tilanteeseen, että hän ei enää pysty siihen vaativaan tehtävään, joka se kaikkiaan on, siitä terveydentilasta tuskin annetaan vielä työkyvyttömyyseläkettä. Se täytyy olla näin ollen alakohtainen erikoiskäsittely eikä sillä tavalla, että työkyvyttömyyseläkkeen pohjalta ruvetaan tätä asiaa soveltamaan. Mielestäni ministerin pitäisi vähän harkita käytännön elämän kokemuksella se, miten nämä asiat sopivat tällä erikoisalalla toisiinsa. Minä vähän hämmästelän, mutta onhan minulla tietysti oikeus hämmästellä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Itsekkin intouduin vielä ministeri Mönkäreen lausunnosta puhumaan siitä, millä koko eläkejärjestelmä on luotu, ja ajatuksesta, että työkyvyttömyyseläkkeen kautta pääsevät palomiehetkin tarvittaessa, jos heidän työkyvyttömyytensä on alentunut, eläkkeelle. Mutta minulle on tullut saman tyyppinen ajatus kuin ed. Aittoniemelle siinä, että jos kuusikymppinen ihminen, palomies, menee lääkärin luokse ja sanoo, että hän on palomies ja epäilee kykenevänsä savusukellukseen, niin todennäköisesti hänelle sillä perusteella ei eläkettä myönnetä. En tiedä, mutta sitten pitäisi olla erityisohjeet siitä, että tätä ammattikuntaa käsitellään eri tavoin. Todennäköisesti tapahtuisi niinpäin, että sillä kaverilla olisi ammatin vaihto kuusikymppisenä tiedossa eli siihen ammattiin ei kykenisi mutta muuhun ammattiin kykenisi.

Siinä mielessä tässä keskustelussa, onko sellaisia ammatteja, joissa eläkeikää voisi nostaa, ja missä pitäisi olla matalampi, minä näen, että raskaissa ammateissa, metsäpuolella, rakennuspuolella, kaivoksissa ja sen tyyppisissä varmasti on sen verran rasittavaa, että siellä pitää jo ihan luonnostaan eläkeiän olla alempi. Valtion viroissa tosin on jo vähän nostettukin sitä, mutta sieltähän kovin nuorena pääsee eläkkeelle ja minun käsitykseni mukaan, vanhan käsityksen mukaan ainakin, kovin köykäisillä töillä.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Olemme useita kertoja keskustelleet eduskunnassa eläkehakemusten hylkäämisestä ja sitä kautta eläkejärjestelmän toimivuudesta. Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies puuttui tähän kysymykseen tuoden esille, että nimenomaan eläkehakemusten osalta he saavat paljon kansalaisten valituksia. Siinä on kysymys juuri siitä, että me näemme eduskunnassa ne tapaukset, jotka eivät ole menneet onnistuneesti läpi, mutta haluan aina muistuttaa siitä, että suurin osa eläkehakemuksista menee asiallisesti ensimmäisen käsittelyn jälkeen jo myönteiseen päätökseen ja loputkin, vajaat 20 prosenttia, jotka eivät heti mene, tutkimusten ja selvitysten mukaan parin vuoden sisällä yleensä johtavat eläkepäätökseen. Mutta siinä välillä on paljon inhimillistä tuskaa, kärsimystä ja ahdistusta, koska valitustiet ovat hitaita ja ruuhkautuneita, ja niihin asioihin olemme sosiaali- ja terveysministeriössä puuttuneet.

Yksilöllisten eläkkeiden eläkehakemusten hylkäysprosentti hieman kasvoi laman jälkeen, ja siihen selvitysten mukaan syynä todettiin olevan se, että eläkkeelle haetaan muustakin kuin ruumiillisesta työstä eli toimistotyöstä, jolloin työkyvyttömyyden osoittaminen on hankalampaa. Mutta nyt taas viimeaikaiset tiedot kertovat, että yksilöllisten eläkehakemusten läpimeno on taas kasvanut, joten tämä vaihtelee eri aikoina.

Sitten vielä lääkärinä ja keuhkolääkärinä voin sanoa, että kun palomies, kaivosmies tai raskasta ruumiillista työtä tekevä ihminen lähtee hakemaan eläkettä, niin tietenkin silloin tehdään hyvin yksilölliset ja huolelliset selvitykset. Siellä tehdään keuhkopunktiotutkimukset, rasisutsko-keet. Ei ole pelkästään niin, että yleislääkäri katsoo, että on raavas mies, eiköhän tuo työhön pysty. Siellä silloin todella ihmisen suorituskyky mitataan. Ei pidä nyt aliarvioida, etteivät lääkärit tietäisi, minkälaista työtä palomiehet tekevät,

mutta kuten ovat muutkin tuoneet esille, on myös muita ammatteja, joissa vaaditaan hyvää fyysistä kuntoa. Tärkeintähän on työntekijän pitää hyvä fyysinen kuntosensa yllä. Kansanterveys on 20 viime vuoden aikana Suomessa parantunut huomattavasti, ja silti me vaadimme koko ajan eläkeikien alenemista.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Varmasti lakialoite on tullut ihan niitten viestien pohjalta, jota palosektorilta on tullut, ja varmasti monilta osiltaan erittäin perusteltua syytä sitä on siinä mielessä kannattaa, mutta kuten muun muassa ministeri Mönkäreen puheenvuorosta on käynyt ilmi, tuskin se on kovin helposti läpi vietävissä ihan esitetyllä tavalla.

Monien puheenvuoroissa on tilanteen ratkaisemiseksi esitetty erilaisia vaihtoehtoja, joissa on pyritty huomioimaan myös palomiesten raskas työ suhteutettuna ikään. Muun muassa ed. Hyssälä ja jotkut muutkin ottivat esille tämän, että todella huolellisen lääkärin tutkimuksen ja selvityksen jälkeen voitaisiin lähteä siitä, olisiko palomiehen ammattiin työkykynsä menettäneistä ihmisistä muihin töihin. Olen keskustellut useitten palomiesten kanssa, ja vähän saman suuntaisia viestejä sieltä on tullut. Olen todennut sen, että ei siellä välttämättä ole eläkkeellepääsy suinkaan mikään itsetarkoitus vaan he ovat vakavasti huolissaan omasta kunnostaan kuten myös yleisestä turvallisuudesta ja joittenkin viestien perusteella he ovat valmiita keskustelemaan jatkokoulutuksesta ja uudelleenkoulutuksesta. Tiedän, että siinä porukassa on erittäin paljon ihmisiä, joilla on käden taitoa ja osaamista ja halua myös tehdä muunlaisia töitä, ja tiedämme, että muun muassa julkiselta sektorilta, kuntasektorilta varmasti sellaisia löytyy. Mutta tämä kuuluu niihin asioihin, joita toivottavasti selvitetään muun muassa muiden vaihtoehtojen kanssa, kun tätä asiaa eteenpäin viedään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

8) Lakialoite laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 72/1997 vp (Tauno Pehkonen /skl)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. P e h k o n e n : Herra puhemies! Pitää sen verran lakialoitettaan puolustaa, että haluan täsmämentää, että lähinnä tämä koskee 7 ja 8 pykälää eli näitä poliklinikka- ja terveyskeskusmaksuja. On erilaisia sairausyklejä, flunssia ja sellaisia, ja joskus eläkeläiset ovat niin tiukalla, että sairaalan tai terveyskeskuksen maksu on esteenä menä hoitoon. Ennen he kituvat kotonaan. Nythän tässä muun muassa joulukuussa on ennustettu tulevan taas paha influenssaepidemia Suomeenkin.

7 pykälässä alle 15-vuotiaat on vapautettu maksusta. Se on minusta erinomaisen hyvä asia. Miksei siinä voisi olla myös eläkeläiset vapautettu? Katselin potilaskäyntitilastoja hiljattain, ja noin 2,3 miljoonaa on alle 15-vuotiaita, noin 6,2 miljoonaa on 15—64-vuotiaita ja noin 2 miljoonaa on yli 65-vuotiaita. Luonnollisesti eläkeläisiä on kyllä myös keskiryhmässä. Heillehän erikoisen tarpeen olisi myös tämä poliklinikkamaksuvapautus siitä syystä, että he ilmeisesti sairastavatkin aika paljon.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ed. Pehkosen tekemä aloite on pohjimmiltaan perusteltu, mutta lievästi populistinen. Luulinkin ensin, että se on ed. Kankaanniemen tekemä, mutta se onkin ed. Pehkosen allekirjoittama.

Kysymys on tässä siitä, että ed. Pehkonen ulottaa maksuvapautuksen kaikkiin eläkeläisiin. Meillä on aikamoisilla eläkeläistuloilla olevia ihmisiä. Uskon, että kun Nokian pääjohtaja pääsee eläkkeelle, hänellä on aikamoiset eläketulot. Me kansanedustajatkin neljän kauden jälkeen saamme kohtuullisen palkan ja eläkkeet ja niin myös monet muut. Kyllä maksuvapautus pitäisi eläkeläisten osalta ulottaa siihen näkemykseen, että se tulee eläketulojen perusteella. Tietyn rajan alapuolella olevat pääsevät tästä vapaaksi, suuria ja kohtuullisen suuria eläkkeitä saavat joutuvat tämän asian maksamaan.

Silloin tämä olisi kohdallaan. Kirkko olisi keskellä kylää, ja tämä olisi sosiaalisesti oikeudenmukainen. Mutta jos saa runsaasti parituhatta markkaa eläkettä kuukaudessa tai toinen saa 30 000 markkaa, ei heitä voida tietenkään samaan kastiin laskea, vaan johonkin se raja on laitettava. Isotuloiset eläkeläiset maksakoot, pie-

nituloisilta tämä kasu voitaisiin poistaa. Silloin tämä olisi paikallaan.

Sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre: Arvoisa puhemies! Tälläkin hetkellä kunnat saavat ihan itse päättää, keräävätkö terveyskeskuskasua vai eivät. On kuntia, joissa ei edes hyvätuloisilta peritä kasua. Itse olen aina edustanut sitä kantaa, että keneltäkään ei pitäisi perusterveydenhuollossa kasua lääkäripalveluista perä.

Ed. Aittoniemi toi esille, että on hyvin monenlaisia ja monen tulotason eläkeläisiä. Itse olen aikoinani työskennellyt 70-luvulla terveyskeskuslääkärinä, sellaisena lääkärinä, joka antoi palvelut kasutta kansaneläkkeen tukiosan saajille, eli tällaisia järjestelmiä on aiemmin ollut olemassa. Tänä päivänä harkinta on kyllä kunnalla itsellään, jonka tulisikin katsoa näitä asioita kasukyvyyn perusteella ja mielestäni poistaa terveyskeskuskasut kaikilta.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Ed. Pehkonen on tehnyt varmasti omasta mielestään hyvän aloitteen, mutta tästä puuttuu tällä hetkellä sellainen sosiaalinen näkökulma, joka on edellisissä puheissakin jo tullut esille. Tämä olisi pitänyt laajentaa sillä tavalla, että kasua ei perittäisi keneltäkään, niin kuin ministeri Mönkäre totesi. Sen tyyppiseen ajatteleluunhan meidän pitäisi päästä, että perusjuttu, mikä saadaan terveydenhuollossa, pitää saada kasutta tai jos sitä ei tällä hetkellä saada, pitää mennä siihen, että katsotaan sosiaalinen ulottuvuus. Missä kasuja peritään, isotuloiset, keillä on varaa kasaa, maksakoon kasut. Sellaiset, joilla on vähemmän mahdollisuuksia kasaa, vapautettaisiin. Pitäisi asettaa jokin sellainen tulorajakysymys, jos ei päästä siihen kokonaan vapautukseen. Mutta minusta tuntuu nyt aika hyvältä, kun ministeri Mönkäre jo tuohon malliin puhui. Toivon mukaan taloudessa väljyyttä tulee tulevina vuosina niin, että todennäköisesti me tästä kasuongelmatiikasta pääsemme koko maassa pois.

Ed. Pehkonen: Herra puhemies! Minusta olisi valtavan hyvä asia, jos sosiaalisiin perusteisiin päästäisiin, mutta se lienee vaikeaa. Olen hiljattain tutustunut muun muassa Englantiin kesällä. Kyllä siellä oli poistettu kaikilta tällaiset kasut. Niin kuin ministeri Mönkärekin sanoi, tällaiseen pitäisi pyrkiä. Niin minustakin.

Eikä tämä aloite kyllä ollut populistinen. Sen minä kyllä kiistan, ed. Aittoniemi. Kyllä tämä on syntynyt vakaasta harkinnasta. Nimittäin meillä eläkeläisillä on, mikä on yksi perustelu aloitteessani, korkeammat kasut, jotka ovat vielä väliaikaisia. Eivät ne näy poistuvan ensi vuonnakaan. Tässä on yksi peruste, millä tasataisiin tällä tätä hommaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

9) Lakialoite laiksi asumistukilain 7 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 73/1997 vp (Marjatta Vehkaoja /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Vehkaoja: Arvoisa herra puhemies! Esiin tulevat väliinpuotoamiset antavat meille kansanedustajille usein aihetta tehdä lakialoitteita. Niin on käynyt tässäkin tapauksessa.

Asumistukijärjestelmämme on varsin kaavamainen, jolloin tukea myönnettäessä huomioon otettava pinta-ala määräytyy täysin ruokakunnan jäsenten mukaan riippumatta siitä, mikä on heidän ikänsä tai mitä erityisedellytyksiä heidän asumisensa vaatisi. Tällaisella kaavamaisuudella on tietenkin tavoiteltu yhdenvertaisuutta koko maan alueella. Toisaalta asiassa, jossa nyt liikun, nimittäin vammaisten asiassa, sama kaavamaisuus aiheuttaa kuitenkin nimenomaan yhdenvertaisuuden puutetta.

Me olemme Suomessa laajasti omaksuneet ajatuksen, että vammaisuudesta johtuvia ongelmia pitää yhteiskunnankin tuella pyrkiä poistamaan. Selvä epäkohta nykyisessä lainsäädännössä asumistukipuolella onkin, ettei vammaisuudesta johtuvaa lisätilan tarvetta oteta huomioon, kun asumistukea myönnetään. Kuitenkin on monenlaisia apuvälineitä, kuten pyörätuoleja, suihkutuoleja, seisomatelineitä, sähköpyörätuolin lataamiseen on myöskin lisätilan tarvetta. Samoin on kenties henkilökohtaisia avustajia tai vaikkapa opaskoira, jotka kaikki lisätarpeet

myöskin edellyttävät lisätilaa asunnossa. Näin ollen ei ole kohtuullista, että esimerkiksi kahden hengen ruokakunta, jossa toinen on edellä lueteltuja apuvälineitä tai apua tarvitseva vammainen, on oikeutettu saamaan asumistukea korkeintaan 57 neliön suuruiseen asuntoon. Näin kuitenkin tänään on.

Varattomien ja pienituloisten vammaisruokakuntien mahdollisuudet suurempaan asuntoon ovat riippuneet kunnan harkinnanvaraisesta toimeentulotuesta. Näin ollen tilanne on eri kunnissa vaihdellut. Joissakin kunnissa jatkuvaa harkinnanvaraista toimeentulotukea tähän tarkoitukseen myönnettäneenkin. Viimesijainen toimeentulotuki ei mielestäni kuitenkaan ole oikea tapa varmistaa vammaisten arkista, kohtuullista asumistasoa. Sitä paitsi minusta tässä on periaatteellinenkin ihmisarvoon liittyvä lähestymiskulma.

Vammaispalvelulaki meillä on myös olemassa. Sitä kauttahan olisi voinut kuvitella, että tämä asia hoituu, mutta se ei selvitysten mukaan hoidukaan, koska se koskee palveluasumisen osalta ainoastaan 16 vuotta täyttäneitä kansalaisia. Ikäraja on ilmeisesti lähtenyt kansaneläkkeen vähimmäisikärajasta ja toisaalta siitä, että alaikäiset yleensä ovat vanhempiensa huollettavina.

Suurin osa kaikenikäisistä vammaisista tulee toimeen kotonaan itsenäisesti tai avustajan tuella, kunhan koti on oikein varustettu ja riittävän tilava. Todettakoon, että vammaisten palveluasunnoiksi alunperin suunnitelluissa asunnoissa on huomattavan väljät standardit, aivan toisenlaiset kuin mitä nyt sitten asumistukijärjestelmän puolella on voitu toteuttaa.

Vammaisten mahdollisuuksia asua nimenomaan omassa kodissaan tulee mielestäni lainsäädännön kaikin tavoin edistää. Tässä me Suomessa olemme jonkin verran jäljessä, ja tämänkin yksittäisen aukkokohtan lainsäädännön korjaaminen, josta olen lakialoitteen nyt tehnyt, on osoitus siitä, että kotona tapahtuvan toiminnan puolella ei olla yhtä järjestelmällisesti oltu poistamassa esteitä, jotka vammaisuudesta johtuvat.

Vammaisuudesta johtuva lisätilan terve on huomioitava mielestäni yleisessä asumistuessa. Eläkkeensaajien asumistuessa on jo nykyisin säännösten mukaan mahdollista soveltaa tarvittavaa joustavuutta, ja opiskelijoiden asumislisäjärjestelmässä taas ei nykyisinkään pinta-alarajoitusta ole, joten vain muutamaa yleistä asumistukea koskevaa säännöstä muuttamalla voidaan

tämä kaikin puoli saada kuntoon. Asumistukilain 7 §:ää olisi sen johdosta muutettava ja sillä tavalla, että myöskin silloin, jos ruokakuntaan kuuluu vammainen, tilantarvetta voidaan arvioida sen perusteella erikseen.

Todettakoon, että kun asiaa valmistelin, niin olin yhteydessä myös ympäristöministeriön virkamiehiin, ja he totesivat että on oikeastaan vähän kummallinenkin asia, että tätä ei ole aikaisemmin huomattu. Kysymys on taloudellisesti tosi vähäpätöisestä, mutta vammaisille periaatteellisesti tärkeästä asiasta. Ymmärsin niin, että ensi tilassa ainakaan sitten hallinnon puolelta ei tämän tyyppistä muutosesitystä haluta vastustaa juuri siitä syystä, että tällä on kuitenkin inhimillistä ja periaatteellista merkitystä. Toivon sille myötämieltä myös eduskunnan puolelta.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä ed. Vehkaojan aloite näyttää aivan järkevältä ja hänen ilmoittamansa tavoite siitä, että vammaiset henkilöt voisivat asua mahdollisimman omatoimisesti mahdollisimman normaalia elämää, on sinänsä mitä parhain.

Asumistukilain 7 § varmaan on se oikea kohta, jossa asiaan pitäisi puuttua, koska tämän tyyppiset asiat eivät ole vammaispalvelulain piirissä, vaan ensisijaisesti juuri toki asumistukilain piirissä.

Toivoisin, että ministeri Mönkäre voisi osallistua keskusteluun ja kertoa, onko tästä asiasta valmistelua meneillään. Mielestäni kysymys liittyy myös näihin vammaisuuksien yhtenäistämiseen. Vammaispalvelutyöryhmä 96 jätti keväällä mietintönsä, jossa se ehdotti erilaisten etuuksien yhdenmukaistamista, muutoksia järjestelmään, ja tuo oli tavallaan nollasummapieliä niin, että etuuksista saataisiin toimivampi kokonaisuus kuin nykyisin. Mutta ilmeisesti on käynyt niin, että tätä etuusjärjestelmää ei tällä hallituskaudella olla muuttamassa, vaan systeemi pysyy entisellään kaiken kaikkiaan.

Sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre : Arvoisa puhemies! Tähän vammaispalvelutyöryhmän mietintöön sen verran, että sehän rahoitti nämä uudistukset sillä, että invalidivähennys olisi poistettu. Se on sen mittaluokan asia, kun siitä ei ole hallitusohjelmassa keskusteltu ja kun se herättää aika paljon kysymyksiä, että en ole itse lähtenyt ainakaan ensimmäisenä tukemaan sitä, että tuo paketti rahoitettaisiin sillä tavalla ainakaan ilman pitempiä selvityksiä ja neuvotteluja. Eli olen sanonut, että en halua

poistaa tässä vaiheessa invalidivähennystä. Mutta toisaalta olemme tuon työryhmän muis-
tion lähettäneet eteenpäin eri vammaisjärjestöl-
le ja eri tahoille lausunnon, että mitä haluttai-
siin tehdä ensimmäiseksi, jos rahaa ei ole kuin
vähän, tai mikä on prioriteettijärjestys, mitä ha-
lutaan tehdä. Siellähän on esityksiä, joita voi-
daan tehdä ilman, että tarvitaan lisää rahaa. Eli
sillä tavalla esitykset ovat koko ajan harkinnas-
sa. Kaikkein parasta tietysti olisi, jos olisi voitu
toteuttaa kokonaisuus heti, mutta rahoittami-
nen on siinä ongelma.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja
asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

10) Lakialoite laeiksi kehitysvammaisten erityis- huollosta annetun lain 2 §:n sekä sosiaali- ja ter- veydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 74/1997 vp (Liisa Hyssälä /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäi-
siin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hyssälä: Arvoisa puhemies! Suun ter-
veydenhuollossa on tapahtunut suotuisaa kehi-
tystä viime vuosikymmeninä aikuisväestön ja
myös lasten kohdalla, mutta vammaisten suun
terveydessä ei ole saavutettu kuitenkaan muun
väestön suun terveydenhoidon tasoa. Tämä joh-
tuu hyvin monista eri tekijöistä, muun muassa
siitä, että vammaisilla on korostunut suun hoi-
don tarvetta, joka sinänsä johtuu vammaisuu-
desta, tapaturma-alttius on suuri, ehkä puhdis-
tustottumuksia on vaikea vammaisuuden takia
niin hyvin noudattaa ja sairaudesta ja lääkityk-
sestä johtuu monia eri seikkoja.

Ikävin tilanne on avohoidossa olevien aikuis-
ten kehitysvammaisten kohdalla, jossa suun ter-
veyspalvelujen käyttäminen perustuu omaan akti-
viisuuteen, koska pitkäjänteinen systemaatti-
nen hammashuolto puuttuu. Tässä lakialoittees-
sa ehdotetaan, että kehitysvammaisten erityis-
huollosta annettua lakia muutetaan niin, että
pystytään turvaamaan kaikkien kehitysvam-

maisten hammashuoltopalvelujen saatavuus ja
että se tapahtuisi terveyskeskuksissa ja ottaen
huomioon vammaisten taloudellisen aseman.
Aikuiset kehitysvammaiset ovat usein työrajoit-
teisuutensa vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä ja
heidän tulotasonsa on huono. Näin ollen myös-
kin nämä maksuttomat palvelut olisivat heidän
kohdallaan tae hyvän suun terveydenhoidon saa-
vuttamiseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja
asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

11) Lakialoite laiksi sairausvakuutuslain 33 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 76/1997 vp (Jukka Vihriälä /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäi-
siin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Valio-
kuntaan lähetettävässä lakialoitteessa ehdote-
taan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten,
että ulkomailta maksettavan eläketulon sairaus-
vakuutusmaksun ja ulkomaisen veron yhteis-
määrä ei olisi korkeampi kuin jos eläke saataisiin
Suomesta.

EU turvaa erilaisin sopimuksin työntekijöiden
vapaan liikkuvuuden, oikeuden hakea työtä eri
jäsenvaltioista sekä oikeuden oleskella työn teke-
miseksi eri jäsenvaltioiden alueella. Suomen ve-
rotuksessa on epäkohta, joka on vaarantanut
mainittujen EU-oikeuksien toteuttamisen, sillä
Ruotsissa työskennelleiden eläkeläisten verotus
on erilainen kuin verotus Suomessa. Tämän
vuoksi suomalaisten työntekijöiden paluumuut-
to eläkepäiviksi takaisin Suomeen ei ole taloudel-
lisesti ollut perusteltua.

Eduskunnassa käsiteltiin juhannuksen alla
hallituksen lakiesitys laiksi tuloverolain 136 §:n
muuttamisesta siten, että se lieventää progressio-
vaikutusta, joka ulkomailta saaduilla eläkkeillä
on Suomesta saadun ansiotulon verotukseen.
Lakimuutos oli sinänsä tarpeellinen ja hyvä,
mutta se ei kuitenkaan lievennä merkittävästi
Suomessa asuvien eläkeläisten verorasitusta,

joka kohdistuu ulkomailta saatuihin eläkkeisiin, koska esitys ei muuttanut ulkomaaneläkkeiden vaikutusta sairausvakuutusmaksun määrään.

Valtaosa maassamme asuvista paluumuuttajista saa eläketuloa Ruotsista. Kaksinkertainen verotus poistetaan ns. vapautusmenettelyllä. Pohjoismaiden verosopimus koskee kuitenkin vain varsinaisia veroja eli valtion-, kunnallis- ja kirkollisveroa, vaikka sairausvakuutusmaksu onkin selkeästi veronluontoinen. Tämän vuoksi sairausvakuutusmaksua peritään Suomessa koko eläketulon määrästä, jos eläkettä maksetaan myös Suomesta.

Arvoisa puhemies! Eduskunnalle on tehty useita kysymyksiä paluumuuttajien verotuksen oikeellisuudesta ja nyt valiokuntaan lähetettävässä lakialoitteessa ehdotetaan, että sairausvakuutuslakia muutettaisiin siten, että ulkomailta maksettavan eläketulon, sairausvakuutusmaksun ja ulkomailla perityn veron yhteismäärä ei olisi korkeampi, kuin jos eläke saataisiin Suomesta. Tämä sairausvakuutuslain 33 §:n muuttamisella paluumuuttajia koskeva ongelma voitaisiin ratkaista. Onkin syytä toivoa, että lakialoite saisi valtiovarainvaliokunnan verojaostossa asiallisen käsittelyn ja omalta osaltaan edesauttaisi paluumuuttajien eläkkeiden verotusongelman ratkaisussa.

Ed. M a n n i n e n : Herra puhemies! Valtiovarainministeriön vero-osaston edustajan mukaan tämä on asia, josta on kaikkein eniten tehty yksittäisiä kyselyitä sekä eduskunnan että kansalaisten toimesta. Siitä huolimatta ei ole saatu asiallisesti ottaen juurikaan merkittäviä muutoksia tämän asian suhteen.

Ihmiset, jotka haluaisivat muuttaa Suomeen, ovat useimmat tämän takia jääneet asumaan Haaparannalle ainakin muodollisesti. Siellä on ilmeisesti tuhatmäärään nouseva joukko suomalaisia, jotka tosiasiallisesti huomattavan osan ajasta viettävät Suomessa, mutta näiden määräysten vuoksi eivät voi muuttaa Suomen puolelle.

Suomen puolelta on vedottu pohjoismaiseen verosopimukseen asian yhteydessä. Asia on kuitenkin kovin kummallinen, kun samaa sopimusta Ruotsissa tulkitaan aivan eri tavalla. Nimitäin Ruotsissa ei peritä minkäänlaisia veroja Suomessa maksettusta eläkkeestä silloin, kun siitä on Suomessa jo kerran pidätetty verot, vaan siihen tilanteeseen tyydytään. Suomessa sen sijaan katsotaan, että verot tulee periä; eli välttämättä ei edes lakimuutosta tarvittaisi, jos olisi hyvää tahoa.

Kannatan lämpimästi ed. Vihriälän aloitetta, vaikka tämäkin poistaa vain osan ongelmasta. Lopullinen ratkaisu olisi Ruotsin mallin mukainen käytäntö: Jos on kerran verotettu Ruotsissa, ei mitään muuta verotusta tule enää Suomessa.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! On vallan erikoista tässä tapauksessa, että kahden viime vuoden aikana asiasta on ollut useita kysymyksiä ja aina vastaus on ollut se, että ei ole olemassa kaksoisverotusta. Sitä saa ihmetellä, koska nyt ollaan hiljalleen tunnustamassa, että näin joka tapauksessa tapahtuu.

Toistan sen, mitä aikaisemminkin olen sanonut, että ei todellakaan ole kysymys pelkästään rahasta, vaan ihmisistä ja vielä vanhoista ihmisistä. Ikää myöten ihmiset tulevat entistä säästeliäämmiksi, siis piheiksi, ja tämä estää vanhojen ihmisten paluumuuttamisen. Se ei voi olla oikein. He saisivat elää täällä omaistensa joukossa, kun ovat isoisia ja -äitejä, täällä Suomessa ovat lastenlapset jne. Mutta tällaisen vähäisen valtiovalan väärän tulkinnan vuoksi heidät väkisin pidetään Ruotsissa. Tämä aloite on mitä parhaiten kannatettava asia.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tämän kokonaisuuden ja ongelman taustalla oli aikanaan yhteispohjoismainen verotussopimus, josta nimenomaan Tanska on kieltäytynyt aikanaan luopumasta. Kuitenkin asiaa tällä, minkä ed. Vihriäläkin mainitsi, eli perustuslain 136 §:n muutoksella, muutettiin merkittävästi.

Asia, mistä ed. Vihriälä on tehnyt aloitteen, on tietysti sellaisenaan ongelma, mutta ongelma on merkittävästi väistynyt nimenomaan tämän vuoden aikana eikä ole enää sillä tavoin voimassa; tuskinpa haaparantalaiset ovat Suomen puolelle sen takia tulematta. Pohjoisessa taitaa olla joitakin muita esteitä, kun ei Suomen puolelle tulla. Kyllä ongelma on merkittävästi parantunut. Mutta niin kuin 136 §:n keskustelussa tuli esille, kun tämä asia saataisiin vielä korjattua, se olisi mallillaan. Osa siitä on jo korjattu vuosia ja vuosia tapahtuneen vääntämisen, taistelun ja erilaisten kysymysten ja muitten ansioita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto
on ensi perjantaina kello 13. Kyselytunti on huomenna
torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 15.08.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio
